

Микола Близняк

ІНВЕНТАР МІСЬКИХ ВОЛОК ДУБЕНСЬКОГО СПАСО-ПРЕОБРАЖЕНСЬКОГО ЧОЛОВІЧОГО МОНАСТІРЯ 1755 Р.

На думку деяких дослідників, Київська унійна митрополія у XVIII столітті була найбільшим духовним землевласником на українських землях Речі Посполитої¹. Ця теза на сьогоднішній день ще потребує додаткового обґрунтування, а допоки спеціального синтетичного дослідження, присвяченого цьому важливому питанню, немає, звернімо увагу на матеріальне забезпечення однієї з найбільших обителей Волині – Дубенського Спасо-Преображенського чоловічого монастиря.

Точна дата заснування монастиря залишається невідомою, проте дослідники сходяться на думці про те, що в середині XV ст. він вже існував, а біля його витоків стояли тодішні власники Дубна князі Острозькі². Першим представником фамілії, що посідав Дубно з околицями, був її родоначальник князь Данило (помер між 1366 і 1370), за нащадками якого маєток закріплений привілеєм короля Владислава II Ягайла від 1386 р. За клопотанням кн. Костянтина Івановича Острозького Дубно в 1498 р. здобуло статус міста, а в 1507 р. отримало від великого князя литовського Сигізмунда I Старого привілей на магдебурзьке право.

В XVI – на початку XVII ст., коли містом володів син Костянтина Івановича київський воевода кн. Василь-Костянтин, обитель пережила свої найкращі часи. Опіка цієї людини виражалася у щедрих наданнях й іншого роду підтримці місцевого монастиря. Після згасання наймогутнішого аристократичного роду Волині у 1620 р. власниками Дубенського маєтку стали князі Заславські, за яких обитель перейшла на унію. Приблизно у цей же час, наприкінці 1620-х, була створена Дубенська архімандрія у складі Спасо-Преображенського, Хрестовоздвиженського чоловічих та Вознесенського жіночого монастирів; пізніше до цього переліку був приєднаний Дерманський монастир.

¹ Крижанівський О.П. Церква у соціально-економічному розвитку Правобережної України (XVIII – перша половина XIX ст.). – Київ, 1991. – С. 29.

² Горін С. Дубенські Вознесенський, Спасо-Преображенський і Хрестовоздвиженський монастирі (до середини XVII ст.) // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Дрогобич, 2011. – Вип. 14-15. – С. 141; Горін С. Монастирі Луцько-Острозької єпархії кінця XV – середини XVII ст.: функціонування і місце у волинському соціумі. – Київ, 2012. – С. 139.

У першій половині XVIII століття власниками Дубенського ключа (в складі двох міст і 70 навколишніх сіл) були князі Сангушки, а в 1753 р. маєтковий комплекс на підставі так званої Кольбушовської трансакції перейшов у власність коронного підстоля князя Станіслава Любомирського³.

У другій половині XVIII ст. Дубно було одним з найбільш залюднених та найбагатших приватновласницьких міст Волині, в якому функціонували миловарня, 2 грабарні, 2 свічкові фабрики, бровар, цегельня, 2 фарбярні, що давали власникам міста сукупний річний прибуток у розмірі 18 тисяч злотих⁴. У 1775 р. тут налічувалося 1127 димів (домогосподарств), в яких проживало бл. 5600 жителів – найбільше з-поміж інших населених пунктів воєводства⁵. До кінця століття ця цифра зросла ще майже на 1000 осіб і становила 6535 городян⁶. Поступовому зростанню чисельності населення сприяло перенесення до Дубна контрактних ярмарків зі Львова, який відійшов до Австрії внаслідок першого поділу Речі Посполитої (1772). На думку Володимира Пришляка, контрактні ярмарки, подібні до тих, що відбувалися в Бродах чи Луцьку, почали проводитися в Дубному ще раніше, від 1738 р.⁷ Завдяки їх організації місто кілька десятиліть аж до 1794 року носило неофіційний статус «фінансової столиці Волині».

* * *

В плані матеріального забезпечення Дубенська Спасо-Преображенська обитель була на Волині однією з найбагатших поряд з Дерманською та Жидичинською. Більшість маєтностей були надані їй ще за часів князів

³ *Kardaszewicz S.* Dzieje dawniejsze miasta Ostroga. Materiały do historyi Wołynia. Z przedmową A. Jabłonowskiego oraz życiorysem autora przez H. Mościckiego. – Warszawa-Kraków, 1913 [репринт: Biały Dunajec-Ostróg, 2013]. – S. 228-229. Стосовно цієї тези Станіслава Кардашевича є певні сумніви. Більш імовірно, що Януш-Александр Сангушко, надвірний маршалок литовський і від 1750 р. власник Острозької ординації, був змушений віддати названі маєтності за борги. В краєзнавчій літературі побутує версія про те, ніби він міг програти Дубно в карти, однак ця теза не знайшла свого документального підтвердження.

⁴ *Цинкаловський О.* Стара Волинь і Волинське Полісся (краєзнавчий словник – від найдавніших часів до 1914 р.). – Вінніпег, 1984. – С. 376. За даними автора, станом на 1777 р. у місті нараховувалося 850 «домів», шість з яких були муровані. Напевне, ця цифра значно занижена, оскільки за іншими даними, в 1775 р. тут знаходилося 1127 господарств, див. Відділ рукописів Львівської національної наукової бібліотеки ім. В. Стефаника (далі скорочення: ВР ЛННБ). – Ф. 5 [Фонд Оссолінських], оп. 1, спр. 494, арк. 239 зв.

⁵ Там само.

⁶ *Маркіна В.О.* Соціально-економічне становище і адміністративний устрій на Правобережжі та західноукраїнських землях // Історія Української РСР. – Київ, 1979. – Т. 2: Визвольна війна і возз'єднання України з Росією. Початок розкладу феодалізму та зародження капіталістичних відносин (друга половина XVII – XVIII ст.) / Редкол.: Г.Я. Сергієнко (відп. ред.), В.Й. Борисенко, В.О. Маркіна та ін. – С. 411.

⁷ *Пришляк В.* Торговельне місто Дубно у XVIII ст. // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Вип. 5: ПРОСФОНІМА. Історичні та філологічні розвідки, присвячені 60-річчю академіка Ярослава Ісаєвича / Упоряд. Б. Якимович, М. Боянівська, О. Серета, А. Ясіновський. – Львів, 1998. – С. 514.

Острозьких⁸. Скласти уявлення про те, що собою являли володіння монастиря в часи князів Любомирських, допоможуть інвентарі 1731 і 1745 рр., перший з яких був опублікований ще в XIX ст. автором нарису історії дубенських святинь Василем Пероговським. Відповідно до нього, монастирю належала солодовня та винниця, що давали 20 злотих прибутку на рік, а також осаджені підданими дубенські «пляци» на передмісті Юридика, вздовж вулиці Жидівської і від дзвіниці Іллінської церкви до валу. Всього на цій землі нараховувалося 20 господарств, причому власниками більшості з них були ремісники. Щороку вони сплачували до монастирської скарбниці 12 злотих чиншу, відбували шарварки, зажинки, обжинки та інші роботи. Серед звичних повинностей тих підданих обителі, які мали коней, фіксується обов'язок їздити з листами до сусідньої Дермані⁹.

За Луцькою брамою монастирю належала частина передмістя під назвою Волька, на якій знаходився фільварок з 9 димами підданих і сад над ставом¹⁰. До іншого монастирського фільварку на передмісті Вигнанка було прикріплено ще 11 димів¹¹. З інших матеріалів, наведених у публікації В. Пероговського, дізнаємося, що загальна площа орної землі, на якій у цей час працювали піддані обителі, становила 433 волюки, тобто бл. 9250 га¹². Притому ділянки були розкидані в межах міста і поза ним у напрямку сіл Мятин¹³, Тороканів¹⁴, Знесення¹⁵, Пелче¹⁶ та Головчиці¹⁷.

Картину фінансово-господарської діяльності обителі доповнюють і уточнюють матеріали монастирського архіву, у наш час розпорошеного по

---

⁸ Детальніше див. *Горін С.* Монастирі Луцько-Острозької єпархії кінця XV – середини XVII ст... – С. 139-155.

⁹ *Пероговский В.* Бывшие православные монастыри в г. Дубно Волынской губернии, основанные князьями Острожскими // Волынские епархиальные ведомости. – Житомир, 1880. – № 32 (часть неофициальная). – С. 1451. Дермань – нині село Здолбунівського району Рівненської області.

¹⁰ Це дубенське передмістя належало Спасо-Преображенському монастирю впродовж всього XVIII ст., що документально підтверджено архівними знахідками Сергія Горіна, див. *Горін С.* Монастирі Луцько-Острозької єпархії кінця XV – середини XVII ст.: функціонування і місце у волинському соціумі. – Київ, 2012. – С. 148-149.

¹¹ Там само.

¹² *Пероговский В.* Бывшие православные монастыри в г. Дубно... – С. 1453.

¹³ Мятин – нині село М'ятин Млинівського району Рівненської області.

¹⁴ Тороканів – нині село Тараканів Дубенського району Рівненської області.

¹⁵ За інформацією Василя Пероговського, село Знесення знаходилося за Луцькою брамою, а його мешканці були прихожанами дубенської Спаської церкви, див. *Пероговский В.* Бывшие православные монастыри в г. Дубно... – С. 1450. В інших джерелах не можна знайти інформацію про це село у XVIII ст. Схоже на те, що згодом воно стало частиною міста Дубна. Сергій Горін у своїй монографії наводить згадки про фундуші кн. Василя-Костянтина Острозького XVI ст., у яких село назване Вознесенням, див. *Горін С.* Монастирі Луцько-Острозької єпархії кінця XV – середини XVII ст... – С. 131-132.

¹⁶ Пелча – нині (з 1947 р.) село Повча Дубенського району Рівненської області.

¹⁷ Головчиці – нині село у Млинівському районі Рівненської області.

сховищах Києва, Львова, Тернополя та інших міст¹⁸. Одним із важливих описово-статистичних документів, що проливає світло на забезпечення монастиря і досі не був залучений до наукового обігу, є споряджений у 1755 році інвентар міських волок, прибутки від яких надходили до монастирської скарбниці¹⁹. Документ, опублікований у додатку до цієї статті, змальовує ситуацію із земельними володіннями обителі одразу по тому, як Дубно опинилося в руках Любомирських, однак ще до економічного піднесення міста останньої чверті XVIII ст.

Як можна припустити, поява інвентаря безпосередньо пов'язана з діяльністю комісії, яка мала провести ревізію маєтків Острозької ординації і в лютому 1755 р. передати їх до рук королівських адміністраторів. Річ у тім, що після проголошення Кольбушовської трансакції у боротьбу за право володіння ординатськими добрами втрутився правитель Речі Посполитої Август III. Королівські комісари урядували тут у 1755-1758 рр.²⁰ Втім, описати величезні обшари ординації до лютого 1755 року вони не встигли. Про це свідчить і наш документ, укладений наприкінці того ж року в рамках генеральної ревізії Дубна, повний текст якої, здається, не дійшов до наших днів. В матеріалах цієї ревізії володіння Спасо-Преображенського монастиря були записані на аркушах 44-49²¹.

У документі обліковано волокни, з яких користувачі мали сплачувати десятину на користь монастиря. Ці землі, розташовані в місті за Луцькою брамою (на «луцькому забрам'ї»), були надані обителі ще князями Острозькими на початку XVII ст. і в подальшому незмінно підлягали церковній юрисдикції²².

На 1755 рік чернеча спільнота Спасо-Преображенського монастиря володіла майже 182,5 волоками землі у місті Дубні. За даними В. Переговського, десятьма роками раніше ця цифра була в рази більшою. Дослідник згадує про 433 міські волокни в підпорядкуванні спаського настоятеля, але нам ви-

¹⁸ Про це детальніше див.: *Теодорович Н.И.* Архив Почаевской Лавры. – Почаев, 1915. – Т. 1. – 346 с.; *Бойцун Л.* Духовний Собор Почаївської Лаври (ф. 258, оп. 1-3, спр. 8213) // Студії з архівної справи та документознавства. – Київ, 1998. – Т. 3. – С. 115-119; *Горін С.М.* Монастирські архіви Правобережної України XVI–XVIII ст. (на прикладі монастирів Волині) // Нариси історії архівної справи в Україні. – Київ, 2002. – С. 153-161. Окремі документи з історії дубенських монастирів зберігаються у Центральному державному історичному архіві України у м. Львові у фонді 199 [Колекція документів дубенських монастирів].

¹⁹ Державний архів Тернопільської області (далі скорочення: ДАТО). – Ф. 258 [Духовний собор Успенської Почаївської лаври], оп. 2, спр. 39 [Інвентарна книга маєтностей Дубенського Преображенського монастиря], арк. 2-4 зв.

²⁰ *Жаронкін В.* Боротьба за Острозьку ординацію на тлі «великої політики» (1750-1770-ті рр.) // Записки наукового товариства імені Т. Шевченка. Праці Історично-філософської секції. – Львів, 2008. – Т. 256. – С. 224-225; *Baliński M., Lipiński T.* Starożytna Polska pod względem historycznym, geograficznym i statystycznym. – Warszawa, 1845. – Т. 2, cz. 2. – S. 841-842.

²¹ ДАТО. – Ф. 258, оп. 2, спр. 39, арк. 6.

²² *Савчук П.* Дубенський Спасо-Преображенський монастир і церква. До 365-річчя церкви. – Рівне, 2006. – С. 14, 19; *Переговський В.* Бывшие православные монастыри в г. Дубно... – С. 1453.

дається, що в підрахунки колеги закралася помилка. Вертаючися до аналізованого документа, зазначимо, що відповідно до того, в чиему користуванні знаходилася земля, всі ґрунти поділялися на платні, вільні та пусті. Джерелом надходження до монастирської скарбниці були лише платні волоки, яких було понад 90 і які становили близько 50 % всіх земель обителі (річний прибуток з них становив майже 276 злотих). Решту земель склали вільні (бл. 39 %) і пусті (бл. 11 %) волоки.

Інвентар чітко фіксує імена та прізвища або прізвиська майже усіх господарів, що мали нерухомість на монастирській землі. В окремих випадках зазначається їхня професійна діяльність, соціальний та сімейний стан, місце проживання. Серед власників платних волок натрапляємо на жінок (14), третина з яких були вдовами (5). Кожен господар, що посідав волоку землі, щороку сплачував по 3 злотих чиншу. Для тих осіб, які мали менші ділянки, меншою була і плата. Окремі власники користувалися не одним, а кількома наділами, що могли знаходитися в різних частинах міста та його околиць. З інвентаря випливає, що їх можна було передавати в заставу третім особам.

Помітне коло господарів монастирської землі становили дубенські міщани-ремісники. Зокрема, платними волоками користувалися двоє шевців, стільки ж різників і пасічників, по одному кушніру, ковалю, столяру, цукернику і книгарю. Ці ремісники могли бути пов'язані з монастирським господарським комплексом професійно, хоч пільг в оплаті волок не мали. Не мав їх й Іван Ільченко, що був рибакон і обробляв свої півволоки за чинш у розмірі 1 злотий на рік. Окрім згаданих майстрів землю у цій частині Дубна посідали ще садівничий, органіст та жовніри Острозької ординації. Останні володіли 6 платними наділами загальною площею 4,5 волоки²³.

Вісім з половиною волок (4,6 % загального земельного фонду) належали отцям василіанам. П'ять з них були платними, а три з половиною – вільними. Однією волокою користувався дубенський кагал, хоча відомо про традиційно слабкий інтерес єврейського населення до сільськогосподарських занять. Відзначимо, що в Дубні окресленого періоду єврейська громада за чисельністю переважала всі інші²⁴. За підрахунками Івана Каманіна, чітко простежується чисельність євреїв в Дубні на 1765 рік – 2005 осіб, а у центрі Волинського воєводства місті Луцьку, до прикладу, 1116, з яких 104 були караїмами²⁵.

---

²³ Кулаковський П.М. Острозька ординація // Енциклопедія історії України. – Київ, 2010. – Т. 7. – С. 688. Відзначимо, що в 1775 році у володіннях Любомирських проведено військову реформу, внаслідок якої був створений і розквартирований у Дубні 13-й піший регімент Острозької ординації.

²⁴ Савчук П. Трансформація владних структур Дубна XIV – XIX ст. // Магдебурзькому праву у Дубні – 500 років. Матеріали міжнародної науково-теоретичної конференції. – Дубно, 2007. – С. 16.

²⁵ Каманін І. Статистические данные о евреях в Юго-Западном крае во второй половине прошлого века (1765-1791 гг.) // Архив Юго-Западной России. – Киев, 1890. – Ч. 5, т. 2. – С. 24.

Не всі посесори монастирської землі проживали на ній. В інвентарі регулярно згадуються особи, що мешкали у центральній частині Дубна (8) та на його передмістях Чернеччині (4), Сурмичах (4), Вигнанці (2) тощо. Дехто з господарів походив і з дальших околиць, таких сусідніх сіл, як Сади (7), Знесення (5), Головчиці (2), Тороканів (2), М'ятин (1).

Тепер привидімося до тих господарів, які були звільнені від податків. Ідеться про возного, чотирьох козаків (напевно, охоронців монастиря) і представників міської та панської адміністрації. Найбільше землі (три волоки) тримав дубенський війт. Згадка у документі солтисів²⁶, очевидно, вказує на наявність в околицях Дубна міських сіл, керованих на німецькому праві. Дослідник Василь Тхор до таких відніс Сурмичі²⁷, Рачин²⁸, Погорільці²⁹, Семидуби³⁰ та Білашів³¹.

Монастирською землею безкоштовно користувалися шляхтичі, найзможливішим з яких був неназваний на ім'я пан Яворський. Всього в його розпорядженні було 4 осаджених підданими волоки землі. Не набагато меншою властністю (3,5 волоками) розпоряджався ординатський полковник пан Дортман. Відомо, що в 1761 р. він захопив деяке нерухоме майно обителі, а згодом зазіхав на монастирську пасіку³². У володінні іншої шляхти перебувало в середньому від 0,5 до 1 волоки землі, за яку не потрібно було сплачувати податок.

Шість вільних волок належали «скарбу», тобто власникам Дубна князям Любомирським, але перебували у розпорядженні святомиколаївського про-

²⁶ Солтис – сільський староста, який володів широким колом повноважень щодо врегулювання внутрішнього життя сільської громади. На його утримання залишалася 1/6 частини чиншу й панщини та 1/3 частина судових штрафів, які сплачували жителі села.

²⁷ Сурмичі – нині вулиця м. Дубно, а на середину XVIII ст. одне з його передмість. У 1699 р. власниця Дубна кнг. Теофілія Любомирська видала розпорядження щодо міського благоустрою. Її вказівки стосувалися, між іншим, необхідності укріпити Сурмичі, насипати тут вали і звести браму. Детальніше про це див. *Посільська Е.* Дубенське самоврядування в часи середньовіччя // Магдебурзькому праву у Дубні – 500 років. Матеріали міжнародної науково-теоретичної конференції. – Дубно, 2007. – С. 20-21; *Тхор В.* Актові книги магістратів... – С. 50. До часу перебудови Сурмич (1699) місцеві жителі користувалися «правом міським дубенським», див. Архив Юго-Западной России. – Киев, 1869. – Ч. 5, т. 1. – С. 179. У XVIII ст. в економічному житті міста та його передмість Чернеччини та Сурмичів важливе місце посідали щотижневі торги, детальніше див. *Пришляк В.* Торговельне місто Дубно у XVIII ст... – С. 512.

²⁸ Рачин – нині село Дубенського району Рівненської області.

²⁹ Погорільці – нині (з 1963 р.) село Привільне Дубенського району Рівненської області.

³⁰ Семидуби – нині село Дубенського району Рівненської області; тут розташовувалися пасіки дубенських міщан.

³¹ Білашів – нині село Здолбунівського району Рівненської області. У досліджуваній період воно перебувало під зверхністю дубенського магістрату, а його жителі, звільнені від натуральних податків і повинностей, платили до міської скарбниці чинш. Інше село з такою ж назвою, розташоване у наш час в Острозькому районі Рівненської області, упродовж XV-XVIII ст. перебувало у володінні Дерманського монастиря Пресвятої Трійці, див. *Горін С.* Монастирі Луцько-Острозької єпархії кінця XV – середини XVII ст... – С. 77.

³² *Савчук П.* Дубенський Спасо-Преображенський монастир і церква... – С. 34-35.

топопа. Цікаво, що всього скарбової землі в межах монастирських володінь було 8 із чвертю волок. Значно більшою ділянкою міг похвалитися дубенський плебан. Настоятель фарного костелу посідав тут 20,5 осілих волок, з яких 15,5 були вільними від сплати чиншу.

Серед інших власників нерухомості в цій ділянці Дубна були і чотири шпиталі: руський, фарний (римо-католицький), отців бернардинів та єврейський кагальний³³. Утримувалися вони на пожертви вірян, а перші три – ще й з міської та цехових кас. Цікаво, що в якості пожертви могли виступати й земельні ділянки, що видно на прикладі нашого документа. Так, у місті функціонував руський шпиталь Св. Іллі, який обробляв 4,5 волоки землі, прибутки з яких спрямовувались на забезпечення його мешканців. Були це німечні, старі, неповносправні або убогі люди з числа місцевих русинів-уніатів (відповідно до прийнятих порядків, у шпиталі не могли знайти прихисток люди чужої конфесії³⁴).

Зрештою, необхідно звернути увагу на достатньо великий масив необроблених земель, що становив 20,5 волок. Не знаємо, кому саме належало 16 з них. Двома волоками розпоряджались отці василіани, ще дві з половиною були на балансі скарбу.

В документі натрапляємо на інформацію, що допоможе реконструювати тогочасну топографію міста. Серед інших топонімів у джерелі згадано «муровану фігуру», бродський гостинець, головчицький кордон, тороканівські і знесенські межові копці³⁵. Загалом, джерелознавча вартість інвентаря полягає у тому, що він дозволяє розширити наші відомості про Дубно у XVIII ст. За умов залучення інших описово-статистичних та актових документів, перелік власників монастирських волок дає змогу реконструювати персональний склад жителів цієї частини міста, визначити специфіку її соціотопографії, показати взаємодію міського та сільського населення Дубенщини, представників різних релігійних та етнічних громад, вплив обителів на соціально-економічний поступ краю.

У документі, на жаль, не вказано повинностей, які мали відбувати піддані на користь монастиря та міста, не можемо скласти уявлення про забезпечення господарів робочою худобою та реманентом. В окремих випадках складно відповісти на питання про причини звільнення посесорів землі від оподаткування. Схоже на те, що в даному питанні якихось сталих закономірностей не існувало.

---

³³ *Посільська Е.* Дубенське самоврядування в часи середньовіччя... – С. 21.

³⁴ *Тхор В.І.* Міські шпиталі на Волині у XVI – XVIII ст. // Волинь незабутня. Тези IV регіональної науково-краснавної конференції «Краснавні дослідження з історії Волині. Нові підходи, форми і методи». – Рівне, 1993. – С. 23-24.

³⁵ ДАТО. – Ф. 258, оп. 2, спр. 39, арк. 5 (копія публікованого документа). Детальніше про бродський гостинець, який ішов з Дубна до містечка Броди (тепер райцентр Львівської області), див.: *Пришляк В.* Торговельне місто Дубно у XVIII ст... – С. 511.

Забезпечення монастиря землею вказує на його заможність та високий фінансовий статус, хоч, як вказано вище, більше десятої частини угідь обителі не оброблювалося з різних, точно не відомих нам причин. Не знаємо, як склалася ситуація з сільськими волоками монастиря, зокрема, який їх відсоток належав до оброблюваних. Так само ще потрібно з'ясувати, яким було відсоткове співвідношення міської та монастирської землі у межах Дубна. Відповідь на ці та ряд інших питань дадуть подальші архівні пошуки.

* * *

Опублікований нижче документ зберігається у Державному архіві Тернопільської області. На жаль, його оригінал, укладений в Дубні 6 грудня 1755 р. і вписаний до ревізійної книги, до нас не дійшов. Натомість маємо одразу дві копії, що являють собою виписи з дубенських міських книг польською мовою (перший примірник на чотирьох, а другий – на трьох аркушах). Копії написані різними почерками, а значить створені різними канцеляристами, імена яких невідомі. Обидві копії інвентаря не засвідчені печаткою.

Підставою для публікації стала перша з копій, оскільки наприкінці цього документа міститься віза Францішека Клосовського про його звірку тексту з оригіналом. Крім того, цей список інвентаря відрізняється від іншого більшою детальністю.

На титульному аркуші справи вказана її правлена назва російською мовою: «Опись инвентарного имущества имени Дубенского Преображенского монастыря», хоча первісний варіант звучав дещо інакше: «Книга имени Дубенского Преображенского монастыря». Тут же міститься нотатка про те, що справа колись зберігалася в архіві Почаївської Успенської лаври. З огляду на те, що статус лаври святиня отримала в 1833 р., можна стверджувати, що архівна справа була сформована орієнтовно в середині – другій половині XIX ст. Цей висновок підтверджує ще одна її назва, вміщена на першому аркуші: «Дело о инвентаре имений, принадлежащих бывшему Дубенскому Преображенскому монастырю. Началось 1755 года декабря 6 дня. Кончилось 1755 года декабря 6 дня»³⁶.

Справа має всього вісім аркушів, на яких міститься дві копії аналізованого документа польською мовою та припис архіваріуса XIX ст. російською. Перша копія інвентаря була складена у вигляді таблиці і розпочинається з другого аркуша справи. Філіграні тут відсутні. Друга копія документа розпочинається із шостого аркуша, на якому є філіграні із відтиском шестипроменевої зірки, над якою півкільце із загостреним виступом. Описана фігура на-

³⁶ До діловодчих позначень XIX ст. слід віднести порядкові номери справи «№ 6/479» та «№ 439/1» (у верхньому та, відповідно, нижньому лівих кутках першого аркуша). Тут же міститься ще один номер: «№ 407». Нині документ утратив своє первісне архівне структурування, а справі присвоєна нова пофондова нумерація.

гадує зображенням герба міста Дубна із родовим знаком князів Острозьких всередині. Останній на міських печатках населеного пункту простежується ще з 1640 р.³⁷ Утім, під зіркою відсутнє традиційне для герба міста зображення півмісяця ріжками вгору.

При публікації документа, оформленого у вигляді таблиці, максимально зберігаємо особливості мови документа. Розділові знаки та велику літеру вживаємо згідно з сучасним правописом. Скорочення і пропущені літери розкриваємо у квадратних дужках. У таблиці в квадратних дужках подано наші власні підрахунки кількості волок та суми злотих і грошей, які відсутні у документі.

---

³⁷ Детальніше про це див.: *Гречило А., Терлецький Ю.* Герби та прапори міст і сіл Рівненської області. – Київ-Львів-Рівне, 2002. – С. 26.

Документ

[арк. 2]

Kopia z oryginalnego excerptu inwentarza miasta Dubna z dzieła komisyyi roku 1755 za reskryptem królewskim w Dubnie odprawionego y pod dniem 6 Grudnia authentycznie wydanego co do włok mieyskich dubieńskich za bramą lucką leżących, z których xięzy bazylianóm klasztoru dubieńskiego dziesięcina snopowa należy wypisana.

Rewizya włok za bramą lucką						
Pierwsza ręka od figury murowaney	Czynsz		Włoki			
	Złote	Grosze	Platne	Wolne	Puste	
Wojtowskich jedna po drugiej	–	–	–	3	–	woyt
Denisa Ladziejowskiego	–	–	–	¼	–	kozak
Łucia y Kiryła Ladziejowskich	1	22 ½	¾	–	–	
Chwedora Marczuka zastawna	1	15	½	–	–	zołnierz
Chwedora Marczuka zastawna	1	15	½	–	–	zołnierz
Hórka Kusnierza	1	15	½	–	–	bazylianski
Iwanka Chwalka	1	15	½	–	–	plebański
Do cerkwi S ^o Mikolaia	–	–	–	2	–	funduszowe
Dziaka S ^o Mikolaia	–	–	–	1	–	funduszowa
OO. bazylianów czesnochrestkich	–	–	–	5	–	funduszowe
Do cerkwi S ^o Eliasza	–	–	–	2	–	funduszowe
Do kosciola farnego	–	–	–	6	–	funduszowe
Chwedora Mirkowego z Czerneczyny	1	15	½	–	–	
Chweska Xięzyska	–	–	½	–	–	j.p. Jaworskiego
J.m.p. Jaworskiego	–	–	–	1	–	
Pilipa Kornijowego	1	15	½	–	–	
Iwana Kornieyczuka	–	–	–	½	–	j.m.p. Jaworskiego
Romana Trusiewicza	3	–	1	–	–	
Pawła Hubaryka z miasta	3	–	1	–	–	
Iwana Juchimiuka	1	15	½	–	–	bazylianski
Hrycka Druka	1	15	½	–	–	
Pawła Bielaka	3	–	1	–	–	
Wakuly Plebańskiego	–	–	–	½	–	pleban[ski]

Pawła Borodenka	1	15	½	–	–	
Matwija Raszka z bratem	–	–	–	1	–	plebanscy
Stecka z bratem z Torokanowa	3	–	1	–	–	
Wasyła Kaplewicza	1	15	½	–	–	
Juska Okopiskiego	–	–	–	½	–	plebański
Do Brzeziny po J.p. Bączabskim	–	–	–	1	–	
J.m. pana Dortmana pułkownika	–	–	–	½	–	
J.p. Dąbrowiczowy	–	–	–	½	–	
Hrycychy Bielaczychy z Sadów	1	15	½	–	–	
Iwana Czortka	–	–	–	½	–	pleban[ski]
Kiryła Druka z przedmi[escia]	1	15	½	–	–	
Ochrymychy Czortiaczychy	–	–	–	½	–	pleban[ski]
Mikołaja Oleada	1	15	½	–	–	
<i>1 mum latus</i>	33	7 ½	11 ¾	25 ¾	–	[apk. 2 3B.]

Dalsza rewizja włók za bramą lucką						
	Czynsz		Włoki			
	Złote	Grosze	Platne	Wolne	Puste	
J.m.p. Kompińskiego Cukiernika	–	–	–	1	–	po Kobyłańskiej
Jerzego Sonicy	1	15	½	–	–	
Grocha Smordowca	3	–	1	–	–	
Do szpitala S ^o Eliasza	–	–	–	½	–	fund[uszowe]
Iwana Juchymiuka	1	15	½	–	–	Bazylianski
Ławryna Sadowniczego z Torokanowa	3	–	1	–	–	
OO. bazylianów czesnochreski[c]h	–	–	–	1	–	bazylian[ski]
Mikita Iwaszczyszyn z Niesienia	3	–	1	–	–	
Daniła Bielaka z Sadów	1	15	½	–	–	
Chwedora Bielaka z Sadow	3	–	1	–	–	
Mikita Iwaszczyszyn z Niesienia	1	15	½	–	–	
Waska Piechoty	3	–	1	–	–	
Tegoz plebański	–	–	–	½	–	
Pawła Borodenka	1	15	½	–	–	
Wasyła Makary	–	–	–	½	–	pleban[skie]
Iwana Zygliszyna	–	–	–	½	–	

Fedora z O[s]tapem Mirczukow	3	–	1	–	–	Bazylian[ski]
OO. bazylianów czesnochresk[ich]	–	–	–	1	–	
Kahalna	3	–	1	–	–	
Iwana Kornieyczuka	–	–	–	1	–	j.p. Jaworskiego
Pawła Bilousa	3	–	1	–	–	
Iwan Wignański	–	–	–	1	–	kozak
Harasyma Hreczanika	–	–	–	1	–	polowy
Ciby* Mikolaia	1	15	½	–	–	
Jacka Borysa	1	15	½	–	–	
Stecka Dawidiuka	–	–	–	½	–	pleban[ski]
Deniszczuczka wdowa	1	15	½	–	–	
Tymosza Borysa	1	15	½	–	–	
Hrycka Matwieyczuka	3	–	1	–	–	
Hercia Milczynego Zyda	3	–	1	–	–	
Pilipa Miskowego z Czerneczyzny	1	15	½	–	–	
Wasyła Jarmolczuka	3	–	1	–	–	
Szpitala S° Eliasza	–	–	–	1 ½	–	szpitalna
Wasyła Juwczenka	1	15	½	–	–	
Iwana Litwinca	1	15	½	–	–	
Jakima Holiada	–	–	–	½	–	bazylianów
Stepana Samczyszynego z Niesienia	1	15	½	–	–	
<i>2 dum latus</i>	<i>[52]</i>	<i>[15]</i>	<i>[17 ½]</i>	<i>[10 ½]</i>	<i>[-]</i>	[арк. 3]

Dalsza rewizya włok za bramą lucką						
	Czynsz		Włoki			
	Złote	Grosze	Platne	Wolne	Puste	
Skarbowy	–	–	–	–	½	
Semena Karczemniuka	–	–	–	1	–	plebański
Pawła Bilousa	1	15	½	–	–	
Hawryła Boyka	–	–	–	½	–	plebański
Procka Smordowca	3	–	1	–	–	
Bazanichy wdowy	–	–	–	½	–	bazylianski
Ławryna Holiada	–	–	–	½	–	bazylianski
Michałka Hryszka z miasta	1	15	½	–	–	
Tymoszczuczki wdowy z Niesienia	1	15	½	–	–	

* Прізвище (прізвисько) написане нерозбірливо; третя літера в слові правлена.

Skarbowy	–	–	–	–	½	
Iwana Ilczenka Rybaka	1	15	½	–	–	
Juska Jarmolczuka	3	–	1	–	–	
Szpitala S ^o Eliasza	–	–	–	1	–	szpitalna
Wasyła Sirki z Wygnanki	1	15	½	–	–	
Tomaszy Xięgarza	1	15	½	–	–	po p. Smialeckim
Mikołaja Holiada	3	–	1	–	–	
Chwedora Marczuka	3	–	1	–	–	zolnierz
Hrycchy Witrychy wdowy	1	15	½	–	–	
Panasa Litwinę z Panasem Rzeznikiem	1	15	½	–	–	
Wasyła Juwczenka	3	–	1	–	–	
Do Brzeziny po p. Bączabskim	–	–	–	1	–	j.p. Glazera
Iwana Czortka	3	–	1	–	–	pleban[ski]
Semka Szewca z miasta	3	–	1	–	–	szewc[a]
Pawła Druzenka	3	–	1	–	–	
Iwanichy Deniszczuczki z Niesienia	4	15	1 ½	–	–	
Hospodyna torokanowskiego	3	–	1	–	–	
Stepana Holiada	3	–	1	–	–	
Daniła Weretylnika	–	–	–	1	–	bazylianski
Chwedora Oczereta z miasta	3	–	1	–	–	szewc[a]
Daniła Puhela z miasta	3	–	1	–	–	
Pawła Druczenka	–	–	–	½	–	kozak
Wasyła Szlahy	1	15	½	–	–	
Hospodyna S ^o Mikołaja	–	–	–	1	–	cerkiewna
Iwana Prockowego	–	–	–	½	–	bazylian[ski]
Chwedora Pilipczuka	1	15	½	–	–	
Ihnata Makary	–	–	–	½	–	
Waska Piechoty	–	–	–	1	–	
Mikołaja Ciszka do bractwa	–	–	–	1	–	plebańscy
Mikołaja Wolka	–	–	–	1	–	
Matwija Raszki	–	–	–	1	–	
3 tum latus	55	15	18 ½	12	1	[aprk. 3 zb.]

Dalsza rewizya włok za bramą lucką						
	Czynsz		Włoki			
	Złote	Grosze	Platne	Wolne	Puste	
J.p. Jaworskiego	–	–	–	1	–	wolna
Iwana Lukianowicza	3	–	1	–	–	

Jozeffa Wodawickiego organisty	–	–	–	1	–	fundusz[owe]
Boguslawskiego Torbichy syna	3	–	1	–	–	
Lawryna Kominiarza z Surmicz	3	–	1	–	–	
Tymka Borysa	3	–	1	–	–	
Waska Murawickiego	3	–	1	–	–	
Demczychy z Lukianowiczem	3	–	1	–	–	
Juska Tracza z Jakubiukiem	3	–	1	–	–	
Kiryła Kowala z Surmicz	3	–	1	–	–	
Lewka Bowtruca	3	–	1	–	–	plebański
Iwana Jakubowskiego	1	15	½	–	–	zol[nierz]
Iwana Okopiskiego	1	15	½	–	–	
Iwana Łukianowicza	1	15	½	–	–	
Romana Samsona	1	15	½	–	–	
Dziaka od S ^c Eliasza	–	–	–	½	–	
Skarbowa	–	–	–	–	1	skarbowa
Baksia z Czerneczyzny	1	15	½	–	–	bazylianski
Skarbowa	–	–	–	–	½	skarbowa
Iwana Jewchymiuka	1	15	½	–	–	bazylianski
Daniła Puhela z miasta	1	15	½	–	–	
Hrycka Hołoda	3	–	1	–	–	
Maierka Wołkowickiego Zyda	3	–	1	–	–	
OO. bazyljanów	–	–	–	–	2	
Chwedora Kunicy z miasta	3	–	1	–	–	
Hryczychy Sasynczychy	3	–	1	–	–	plebański
Niczypora Poliszuka	1	15	½	–	–	
Petra Murawickiego	1	15	–	–	–	
Osrożyńskiego z Sadow	3	–	1	–	–	
Hryczychy Sasynczychy	3	–	1	–	–	z plebanij
Niczypora Poliszuka	1	15	½	–	–	
Matwija Smordowca	1	15	½	–	–	
Łucia Smordowca	1	15	½	–	–	zol[nierz]
Kondrata Borodenka	3	–	1	–	–	
Marcina Kizły z Miatyna	3	–	1	–	–	
Konika z Surmicz	4	15	1 ½	–	–	zol[nierz]
Pawła Zamybaluka	1	15	½	–	–	
Pawła Druczenka	–	–	–	1	–	kozak
<i>4 tum latus</i>	[75]	[–]	[24 ½]	[3 ½]	[3 ½]	[арк. 4]

Dalsza rewizya włok za bramą lucką						
	Czynsz		Włoki			
	Złote	Grosze	Platne	Wolne	Puste	
Stecka Dawidiuka	–	–	–	½	–	plebański
Obuchowicza	1	15	½	–	–	stolarz
J.p. Dortmana pułkownika	–	–	–	1	–	
Pawła Druczenka, Momota	3	–	1	–	–	
Wasyła Bowtruca	–	–	–	1	–	plebański
Mikołaja Kostia	–	–	–	1	–	
J.m.p. Dortmana pułkownika	–	–	–	1	–	
Chweszczuchy wdowy	1	15	½	–	–	
Mikitychy wdowy	1	15	½	–	–	
Łeszczuchy Jarmolczuczki	1	15	½	–	–	
Tymoszychy wdowy	1	15	½	–	–	
Wasyła Druczenka	3	–	1	–	–	
Ostapa Miszczuka z bratem	3	–	1	–	–	bazylianskie
Chwedora Paduńca	–	–	–	1	–	plebańska
Pana Ostrożyńskiego z przedmieścia	–	–	–	1	–	
Wasyła Chwedka	–	–	–	½	–	plebański
Iwana Chwalka	1	15	½	–	–	pleban[ski]
Hryczychy Witrychy	1	15	½	–	–	
Iwana Suryńwiczca	1	15	½	–	–	
Pawlika Rozniatowskiego	–	–	–	1	–	wolna
Hrycka Matwieyczuka	1	15	½	–	–	
Chwedora Baria z Czerneczyzny	1	15	½	–	–	bazylian[ski]
Iwana Piechoty	–	–	–	½	–	pleban[ski]
Chweska Chomiaka	–	–	–	½	–	pleban[ski]
Do szpitala S ^o Eliasza	–	–	–	1	–	szpitalna
Daniła Puhela z miasta	3	–	1	–	–	
Chwedora Bielaka	1	15	½	–	–	
Andrzeichy Bielaczychy z Sadów	1	15	½	–	–	
Mikołaiia Koscia	–	–	–	1	–	sołtys
Iwana Bialaka z Sadów	1	15	½	–	–	
Jaremy Bialaka z Sadów	1	15	½	–	–	
Iwana Bialaka	3	–	1	–	–	
Wasyła Szawacza	1	15	½	–	–	
Chwedora Miskowego	1	15	½	–	–	bazylianski
Protopopy S ^o Mikołaja	–	–	–	6	–	skarbowe
J.m. pana Dortmana pułkownika	–	–	–	1	–	
Łukiana Rzeznika	3	–	1	–	–	
<i>[5 tum latus]</i>	<i>[42]</i>	<i>[–]</i>	<i>[14]</i>	<i>[18]</i>	<i>[–]</i>	[aprk. 4 3B.]

Dalsza rewizya włok za bramą lucką						
	Czynsz		Włoki			
	Złote	Grosze	Platne	Wolne	Puste	
Zarosłych chrustem	–	–	–	–	6	
Panasa Litwinczuka	1	15	½	–	–	
Szpitalna S° Eliasza	–	–	–	½	–	szpitalna
Zarosłych chrustem	–	–	–	–	10	
Łukian Rzeznik zazywa	–	22 ½	¼	–	–	skarbowe
Prokopa Raszki za Zasiencem	–	–	–	½	–	plebański
Fereńsa Woznego z Surmicz	–	–	–	1	–	wozny
Denysa Kozaka	–	–	–	3/8	–	kozak
Skarbowa Pasiecznik trzyma	–	22 ½	¼	–	–	
Stecka Druczenka	3	–	1	–	–	
Iwana Druka	3	–	1	–	–	
Hrycka Rudyka z Hołowczyc	–	[22 ½]	¼	–	–	
Szyrmy Dziaka	[2]	[7½]	¾	–	–	
Item z Hołowczyc	–	[11¼]	1/8	–	–	
Hrycka Rudyka	–	[11¼]	1/8	–	–	
Feska Gułyna	–	[11¼]	1/8	–	–	
Hrycka Michluka	–	[11¼]	1/8	–	–	
Chweska Piechoty	–	[11¼]	1/8	–	–	
Chweska Prociuka	–	[11¼]	1/8	–	–	
Lewka Kuksiuka	–	[11¼]	1/8	–	–	
Martyna Pasiecznika	–	[22½]	2/8	–	–	
Dobrytnikow od Mitynsczyzny klin w którym	1	15	½	–	–	
Harasyrna Hreczanika	–	–	–	½	–	polowy
<i>6 tum latus</i>	[16]	[26 ¼]	[5 ⅝]	[2 ⅞]	[16]	
<i>5 tum latus</i>	[42]	[–]	[14]	[18]	[–]	
<i>4rtum latus</i>	[75]	[–]	[24 ½]	[3 ½]	[3 ½]	
<i>3 tium latus</i>	55	15	18 ½	12	1	
<i>2 dum latus</i>	[52]	[15]	[17 ½]	[10 ½]	[–]	
<i>1 mum latus</i>	33	7 ½	11 ¾	24 ¾	–	
<i>Summa efficit</i>	[275]	[3 ¾]	[91 ⅞]	[69 ⅝]	[20 ½]	